

TERESA NOWOGRÓDZKA
STANISŁAW SZAREK
*Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny
w Siedlcach*

WYNIKI EKONOMICZNE GOSPODARSTW EKOLOGICZNYCH W POLSCE

1. Wprowadzenie

Okres ostatnich ośmiu lat, od momentu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej charakteryzował się dynamicznym wzrostem liczby gospodarstw ekologicznych. Na koniec roku 2011 było ich ponad 20 tys., a powierzchnia użytków rolnych objętych dopłatami z programów rolnośrodowiskowych przekroczyła 519 tys. ha. W stosunku do liczby 3760 gospodarstw ekologicznych i 83 tys. ha użytków rolnych w roku 2004, nastąpił prawie sześciokrotny wzrost liczby tych gospodarstw oraz powierzchni użytków rolnych (IJHARS 2011).

Pomimo tak spektakularnego przyrostu liczby gospodarstw, na rynku nie ma odczuwalnie większej ilości produktów wytwarzanych metodami ekologicznymi. Z kolei cena tych produktów, znacznie przewyższa ceny produktów konwencjonalnych. W relacji do produktów konwencjonalnych produkty pochodzące z certyfikowanych gospodarstw ekologicznych w Polsce są o wiele droższe niż w innych krajach (Wdrożenie 2010; eBronisze 2010).

Dostępne w chwili obecnej opracowania, nie udzielają odpowiedzi na pytanie, jaka jest przyszłość gospodarstw ekologicznych w Polsce. Dla przetrwania na rynku konieczne jest podejmowanie takich działań, które zapewnią godziwy zwrot z zainwestowanego kapitału i poniesionych na produkcję nakładów pracy. Ważny jest szczególnie ten drugi czynnik, ponieważ produkowanie żywności metodami ekologicznymi wymaga poniesienia znacznie wyższych nakładów pracy w porównaniu do produkcji metodami tradycyjnymi. Jako że praca własna w gospodarstwie nie jest wyceniana, w gospodarstwach ekologicznych konieczny byłby wyższy dochód niż w porównywalnych gospodarstwach konwencjonalnych, aby zrekomensować zwiększone nakłady pracy na produkcję.

2. Cel, materiał i metody badawcze

Celem pracy była analiza prawidłowości występujących w gospodarstwach ekologicznych w Polsce, których liczba w ciągu ostatnich lat wydatnie wzrosła. W ramach grantu badawczego założono przebadanie 200 gospodarstw z terenu całego kraju, po 12 gospodarstw z każdego województwa. Szczegółowe zestawienie liczby badanych gospodarstw w klasach obszarowych zostało przedstawione w tabeli 1. Pod względem powierzchni UR, rozkład badanych gospodarstw jest zgodny z rozkładem gospodarstw ekologicznych w Polsce, opublikowanym przez Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Dobór gospodarstw do badań miał charakter doboru nieprobabilistycznego. Ankieterzy przeprowadzający badania w terenie, mieli swobodę w zakresie wyboru jednostek badawczych. W przypadku niemożności przeprowadzenia ankiety lub odmowie podania danych, takie gospodarstwo eliminowano i do badań wybierano kolejne gospodarstwo, położone w danym województwie. Pomimo zastosowania tej techniki, próbę badawczą można uznać za reprezentatywną.

Tabela 1

Rozkład liczby badanych gospodarstw pod względem powierzchni UR

Powierzchnia gospodarstwa (ha UR)	Polska - według danych GUS		Gospodarstwa ekologiczne				
			Według danych FADN		Według danych IJHARS (%)	Analizowana zbiorowość	
	Liczba gospod.	%	Liczba gospod.	%	%	Liczba gospod.	%
≤ 5	1808008	70,10	9	3,56	23,7	43	21,50
5-10	400152	15,51	54	21,34	24,3	51	25,50
10-20	244192	9,47	95	37,55	22,0	57	28,50
20-30	65351	2,53	29	11,46	10,0	18	9,00
30-50	37372	1,45	25	9,88	6,5	7	3,50
> 50	24104	0,93	41	16,21	13,5	24	12,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie:

- Raportu o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2009-2010. IJHARS 2011;
- Rocznika Statystycznego Rolnictwa 2010. GUS, Warszawa 2010;
- Wyników standardowych uzyskanych przez ekologiczne gospodarstwa rolne uczestniczące w polskim FADN w 2009 roku. IERiGŻ, Warszawa 2011.

Dane zebrane na kwestionariuszu ankiety dotyczyły roku 2010. Badania metodą ankiety (ankietowe) prowadzono w okresie od lipca do końca sierpnia 2011 roku.

W badanych gospodarstwach ekologicznych określono wartość produkcji, zużycie pośrednie, dochód rolniczy i dochód czysty wg metodyki stosowanej przez FADN. Ponadto określono wielkość ekonomiczną gospodarstwa w ESU na podstawie obliczonej wartości rzeczywistej nadwyżki bezpośredniej (SGM). Za gospodarstwa żywotne ekonomicznie przyjęto jednostki osiągające poziom 4 ESU (Wasąg 2009). Wyznaczono związki ilościowe pomiędzy różnymi czynnikami a dochodowością produkcji, intensywnością i efektywnością produkcji na podstawie współczynników korelacji. W pracy zastosowano metodę analizy poziomej, polegającej na porównaniu badanych jednostek w tym samym okresie.

W pracy przyjęto następujące skróty:

TGR – tradycyjne gospodarstwo rolne,

EGR – gospodarstwo rolne prowadzące produkcję metodami ekologicznymi.

3. Wyniki badań

Najliczniej reprezentowaną w badanej zbiorowości są gospodarstwa z grupy I, o wielkości ekonomicznej do 4 ESU. Jest ich prawie 30% (tabela 2). Z kolei gospodarstw o wielkości ekonomicznej przekraczającej 16,1 ESU jest 24,5%. Liczba ha przeliczeniowych w stosunku do ha fizycznych wskazuje, że gospodarstwa z badanej zbiorowości gospodarują na słabych jakościowo glebach. Nietypowa – w stosunku do tradycyjnych gospodarstw rolnych (TGR) – jest struktura użytków rolnych. W grupie V, o największej wielkości ekonomicznej, duży odsetek powierzchni zajmują plantacje trwałe. Z kolei w grupach I-III, zanotowano wysoki odsetek trwałych użytków zielonych. Jedynie w grupie IV udział poszczególnych grup użytków porównywalny jest z TGR w Polsce, gdzie wynosi około 20%.

Średnia wartość środków trwałych w przeliczeniu na gospodarstwo wyniosła w badanej zbiorowości prawie 714 tys. zł, z czego niecałe 49% stanowi ziemia, 38,6% to zabudowania oraz 12,4% to maszyny i urządzenia (tabela 3). Pomiedzy skrajnymi grupami zaobserwowano bardzo duże dysproporcje. Wartość ziemi w grupie V była prawie 14-krotnie większa jak w grupie I, wartość budynków była większa odpowiednio 3-krotnie, a maszyn 32-krotnie. Pod względem wartości środków trwałych w badanych gospodarstwach zaobserwowano interesującą prawidłowość. W miarę wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa ekologicznego, w ich strukturze zwiększał się udział wartości ziemi, przy jednoczesnym zmniejszaniu się wartości budynków. Jednocześnie zaobserwowano wzrost wartości maszyn.

W przeliczeniu na 1 ha UR wartość środków trwałych w badanej zbiorowości wyniosła prawie 50 tys. zł, z czego wartość budynków to 21,2 tys. zł, maszyn 6,8 tys. zł.

Tabela 2

Podstawowe dane o badanych gospodarstwach ekologicznych

Grupa dochodowa (ESU)	Liczba gospodarstw	Udział (%)	ESU na gospodarstwo	Odległość od miasta (km)	Powierzchnia UR (ha)	Liczba ha przeliczeniowych	Liczba pełnozatrudnionych (AWU)	Struktura UR (%)			
								GO	TUZ	Plantacje trwałe	
<4	I	58	29,6	1,6	33,9	5,3	3,6	1,6	50,8	39,4	9,8
4,1-8	II	50	25,5	6,1	42,6	11,5	6,8	1,8	57,4	39,1	3,6
8,1-16	III	40	20,4	10,9	37,8	17,8	9,8	1,7	46,5	49,4	4,1
16,1-40	IV	36	18,4	27,3	43,2	41,3	23,3	1,9	65,1	31,8	3,1
>40	V	12	6,1	61,0	60,7	98,6	33,2	1,9	67,7	15,4	16,9
średnio		196	100,0	13,0	100,0	13,0	11,7	1,8	53,48	32,96	13,55

Źródło: Badania własne.

Tabela 3

Wartość środków trwałych w badanych gospodarstwach ekologicznych

Grupa dochodowa (ESU)		z/gospodarstwo				Struktura (%)		
		Ziemia	Budynki	Maszyny i urządzenia	Środki trwałe ogółem	Ziemia	Budynki	Maszyny
<4	I	85 170,3	198 103,45	14 834,48	298 108,28	28,57	66,45	4,98
4,1-8	II	157 965,4	159 528,00	24 776,00	342 269,44	46,15	46,61	7,24
8,1-16	III	242 218,0	231 000,00	62 050,00	535 268,00	45,25	43,16	11,59
16,1-40	IV	790 711,9	380 466,67	173 622,22	1 344 800,84	58,80	28,29	12,91
>40	V	1 147 627,5	631 666,67	452 500,00	2 231 794,17	51,42	28,30	20,28
średnio		354 238,95	275 807,50	88 885,00	713 931,45	49,0	38,6	12,4

Źródło: Badania własne. Wartość środków trwałych przyjęto zgodnie z danymi uzyskanymi w badanych gospodarstwach.

Tabela 4

Plony roślin uprawnych w badanych gospodarstwach ekologicznych

Grupa dochodowa (ESU)		dt/ha						
		pszenica	żyto	pszenżyto	owies	orkisz	ziemiaki	warzywa
<4	I	24,0	22,6	20,9	22,5	15,8	102,5	110,2
4,1-8	II	30,8	24,9	26,7	30,1	21,8	173,4	105,6
8,1-16	III	24,0	24,2	24,3	25,8	20,6	168,9	190,9
16,1-40	IV	37,0	21,0	15,1	21,2	24,9	176,0	70,0
>40	V	18,2	22,5	–	26,1	22,7	175,0	–
średnio		28,5	19,1	15,9	21,3	23,2	175,9	131,3

Źródło: Badania własne.

Tabela 5

**Liczba i obsada zwierząt w badanych gospodarstwach ekologicznych
(sztuki fizyczne i DJP w przeliczeniu na gospodarstwo)**

Grupa dochodowa (ESU)		Liczba zwierząt						Obsada DJP/ha
		Krowy mleczne	Maciory	Tuczniaki	Owce (maciorki)	Drób	DJP	
<4	I	0,6	0,2	0,9	0,1	30,8	3,7	0,9
4,1-8	II	1,6	0,5	2,6	0,0	59,2	6,9	0,9
8,1-16	III	2,7	0,8	3,8	5,6	21,0	10,2	0,6
16,1-40	IV	6,4	1,8	4,6	9,9	48,3	18,6	0,7
>40	V	6,0	0,0	0,0	0,0	0,0	12,3	0,1
średnio		2,7	0,7	2,5	3,0	37,9	9,1	0,75

Źródło: Badania własne.

Plonowanie podstawowych roślin uprawnych było w 2010 roku bardzo zróżnicowane (tabela 4). W przypadku zbóż najwyższe plony osiągnięto w grupie II, z kolei warzywa i ziemniaki dały najwyższe plony w gospodarstwach grupy III i IV. Należy jednak zaznaczyć, że plony te były znacznie niższe od plonów uzyskanych w TGR (GUS, 2010).

W badanych EGR odnotowano niski stan pogłowia zwierząt. Liczba DJP w gospodarstwie wyniosła 9,1 DJP, a obsada zwierząt na ha UR wyniosła 0,75 DJP. Największą liczbę zwierząt utrzymywały gospodarstwa IV i V grupy, jednak obsada zwierząt w grupie V wyniosła zaledwie 0,1 DJP na ha UR. Najliczniej utrzymywany jest w gospodarstwach drób oraz krowy mleczne.

Tabela 6

**Kanały sprzedaży, promocja i problemy w bieżącej produkcji
w badanych gospodarstwach ekologicznych.**

Grupa dochodowa (ESU)		Liczba			
		Formy sprzedaży	Formy promocji	Plany związane z rozwojem gospodarstwa (liczba)	Suma problemów w produkcji
<4	I	1,0	1,1	1,0	4,1
4,1-8	II	1,4	1,0	1,1	4,0
8,1-16	III	1,9	1,6	1,7	5,4
16,1-40	IV	2,1	1,4	1,1	5,4
>40	V	1,2	2,2	1,3	6,0
średnio		1,5	1,5	1,3	4,7

Źródło: Badania własne.

W badanej zbiorowości EGR zaobserwowano wzrost ilości form sprzedaży w zależności od wielkości ekonomicznej gospodarstwa w grupach I-IV (tabela 6). Najczęstszymi formami sprzedaży była sprzedaż bezpośrednia, umowa ze sklepami prowadzącymi sprzedaż produktów ekologicznych, kontraktacja. Gospodarstwa o wielkości ekonomicznej powyżej 40 ESU stosują jedną formę sprzedaży, którą jest kontraktacja. Jednocześnie obserwuje się zwiększenie ilości problemów dotyczących prowadzenia produkcji metodami ekologicznymi wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej gospodarstwa. Podobnie ma się rzecz z ilością form promocji stosowanych przez badane gospodarstwa. Gospodarstwa promują się najczęściej poprzez uczestnictwo w targach, festynach, wystawach, a jednostki prowadzące sprzedaż bezpośrednią często posiadają ulotki reklamowe. Mniej popularnymi formami promocji jest reklama w radiu, prasie i telewizji. Najbardziej aktywne w promowaniu są gospodarstwa grupy V.

Koszty zużycia pośredniego, do których zalicza się koszty bezpośrednie (z uwzględnieniem produktów wytworzonych w gospodarstwie rolnym) oraz koszty ogólnogospodarcze towarzyszące działalności operacyjnej w roku obrotowym, wyniosły w badanej zbiorowości 35,7 tys. zł (tabela 7). Złożyły się na to przede wszystkim koszty pośrednie – około 66,1% i koszty produkcji roślinnej 25,7%. Zbliżoną strukturę kosztów zanotowano we wszystkich badanych grupach EGR.

Przeciętna wartość dochodu rolniczego osiągniętego w EGR, który rozumiany jest jako różnica pomiędzy wartością dodaną netto, a kosztami czynników wewnętrznych, wyniosła 23 tys. zł (tabela 8). Produkcja w gospodarstwach I grupy była niedochodowa. W gospodarstwach grupy II osiągnięto dochód rolniczy w wysokości 10,5 tys. zł. W przeliczeniu na 1 pełnozatrudnionego, daje to 5,83 tys. zł rocznie i 486 zł miesięcznie. W grupie III wartości te wynoszą odpowiednio 11,7 tys. zł i 975 zł. W grupie IV 28,21 tys. zł i 2,35 tys. zł. Najbardziej dochodowe są gospodarstwa grupy V, gdzie dochody te wyniosły odpowiednio 82,73 tys. zł i 6,89 tys. zł.

Badania empiryczne pozwoliły również na zidentyfikowanie najważniejszych problemów w EGR, na które należałoby zwrócić uwagę w pracy doradczej (tabela 9). Badania potwierdzają, że najwięcej problemów dotyczących bieżącej produkcji zgłaszają gospodarstwa o najwyższej towarowości, o wyższych niż przeciętna zasobach siły roboczej i wiążących z rolnictwem ekologicznym swoją przyszłość (korelacja zmiennej x_2 ze zmiennymi x_1 ; x_3 - x_7). Zaobserwowano również, że informacje, które docierają do gospodarstwa z wielu różnych źródeł, pozwalają dostrzegać rolnikowi coraz to nowe obszary problemowe w prowadzonej przez siebie produkcji (korelacja zmiennych x_3 - x_2). Wynika z tego, że dysponowanie odpowiednimi informacjami (wiadomościami), oraz zdolnością ich przetwarzania

nia we właściwe decyzje, pozwala zmotywowanym do tego rolnikom pojawiające się problemy sprawnie rozwiązywać. W tej sytuacji, udostępnianie rolnikom wysokiej jakości informacji, która pozwoli rozwijać produkcję ekologiczną w ich gospodarstwach, jest i powinno być ważnym zadaniem doradztwa rolniczego w Polsce. Z drugiej strony, istnieje potrzeba ciągłego kształcenia konsumentów w celu uświadamiania ich, czym naprawdę jest i jak odróżnić żywność produkowaną metodami ekologicznymi od żywności produkowanej metodami konwencjonalnymi.

Tabela 7

Koszty produkcji w badanych gospodarstwach ekologicznych

Grupa dochodowa (ESU)		Wartość (zł/gospodarstwo)				
		Koszty bezpośrednie			Koszty pośrednie	Ogółem zużycie pośrednie
		Produkcja roślinna	Produkcja zwierzęca	Przetwórstwo rolno spożywcze		
<4	I	2 820,5	308,4	458,6	9 592,0	14 442,0
4,1-8	II	3 463,5	622,6	510,0	11 405,6	16 394,4
8,1-16	III	6 862,9	2 815,9	391,0	19 602,9	26 737,8
16,1-40	IV	9 570,8	7 020,4	55,6	51 455,3	79 479,5
>40	V	37 610,5	5 758,3	2 383,3	69 408,3	116 066,7
średnio		9 649,9	2 330,3	501,7	23 625,2	35 744,9

Źródło: Badania własne.

Tabela 8

Tworzenie dochodu rolniczego w badanych gospodarstwach ekologicznych

Grupa dochodowa (ESU)		Wartość (zł/gospodarstwo)						
		Wartość produkcji (z uwzględnieniem salda dopłat)	Zużycie pośrednie	Wartość dodana brutto	Amortyzacja	Wartość dodana netto	Koszt czynników zewnętrznych	Dochód rolniczy
<4	I	12 269,20	14 417,50	- 2 148,30	6 151,60	- 8 299,90	572,10	- 8 871,90
4,1-8	II	33 432,20	15 817,60	17 614,70	6 465,80	11 148,90	576,80	10 572,10
8,1-16	III	58 685,00	24 267,80	34 417,30	11 980,00	22 437,30	2 470,00	19 967,30
16,1-40	IV	157 604,10	67 731,40	89 872,70	24 515,00	65 357,70	11 748,20	53 609,60
>40	V	333 910,40	113 740,00	220 170,40	61 041,70	159 128,70	1 910,00	157 218,70
średnio		73 634,60	32 811,70	40 822,90	14 649,60	26 173,30	3 143,00	23 030,30

Źródło: Badania własne.

Tabela 9

Macierz korelacji pomiędzy zmiennymi opisującymi ekologiczne gospodarstwa rolne

Nazwa zmiennej	Numer zmiennej					
	x1	x2	x3	x4	x5	x6
Suma planów na przyszłość - x1	–					
Suma problemów w produkcji - x2	0,407*	–				
Liczba źródeł informacji - x3	0,087	0,297*	–			
Wartość Pt (zł) – x4	0,005	0,242*	0,150	–		
Koszty całkowite (zł) – x5	-0,007	0,217*	0,068	0,812*	–	
Koszty produkcji roślinnej (zł) – x6	0,001	0,279*	0,008	0,695*	0,865*	–
Liczba pełnozatrudnionych – x7	0,275*	0,215*	0,338*	0,212*	0,198	-0,003

Źródło: Badania własne.

4. Wnioski

Wyniki analizy pozwoliły na osiągnięcie celu pracy. Na podstawie danych empirycznych określono, że około 30% gospodarstw o wielkości ekonomicznej do 4 ESU to gospodarstwa nierozwojowe. Następne 25% gospodarstw z grupy II generuje dochody, które w przeliczeniu na 1 zatrudnionego nie gwarantują osiągnięcia minimum socjalnego. Należy zaznaczyć, że gospodarstwa III grupy nie osiągają dochodu, który mógłby zrekompensować poniesione nakłady pracy, które w EGR są znacznie wyższe, niż w TGR. Tak więc ponad 75% gospodarstw nie jest w stanie wygenerować dochodów, które zagwarantowałyby utrzymanie się na rynku, oraz zapewnić dochodów równych minimum socjalnemu.

Z przedstawionej analizy wynika, że w polskim rolnictwie ekologicznym około 70% produkcji towarowej jest tworzone przez grupę zaledwie 24% gospodarstw, co jest zgodne z zasadą Pareto – 80:20.

Przeciętna wartość dochodu rolniczego osiągniętego w EGR wyniosła 23 tys. zł. Należy zaznaczyć, że udział dopłat z programów rolno-środowiskowych w tym dochodzie wynosi około 15 tys. zł. Oznacza to, że rezygnacja z dotowania EGR sprawiłaby, że prawie cała produkcja w tych gospodarstwach nie gwarantowałaby osiągnięcia przez ich właścicieli dochodów zapewniających minimum socjalne.

Dla pełniejszego zobrazowania perspektyw rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce, warto zwrócić uwagę na kilka czynników (Nowogródzka i inni 2012, Nowogródzka; Szarek 2012). Na podstawie analizy danych ankietowych stwierdzono, że zarówno dochód rolniczy gospodarstwa, jak i poziom towarowości za-

leżą od ilości zwierząt posiadanych przez gospodarstwa. Wskazuje to na potrzebę zwiększenia skali produkcji zwierzęcej w gospodarstwach ekologicznych, co jest drogą do poprawy ich dochodowości. Znakomitą bazą do realizacji tego celu jest wysoki odsetek TUZ posiadanych przez gospodarstwa ekologiczne w Polsce.

W badanej zbiorowości odnotowano wysoki odsetek gospodarstw nietowarowych oraz o towarowości nie przekraczającej 20%. Gospodarstw tych jest prawie 30%, stąd też należałoby rozważyć celowość corocznych kontroli tych gospodarstw przez jednostki certyfikujące. Zgodnie z założeniami, funkcjonowanie systemu kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym jest podstawowym gwarantem dla konsumenta, że środki spożywcze znajdujące się na rynku wyprodukowane zostały zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi rolnictwa ekologicznego i są wolne od zanieczyszczeń, takich jak: pozostałości środków ochrony roślin i hormonów, a podczas ich produkcji nie stosowano nawozów sztucznych i organizmów zmodyfikowanych genetycznie¹. Skoro znaczna część gospodarstw nie produkuje artykułów żywnościowych na rynek, kontrolowanie takich jednostek wydaje się zbędne.

Według szacunków, przeciętna wartość produkcji towarowej w 1 gospodarstwie wyniosła w 2010 roku 37 985 zł. Sprzedaż certyfikowanych produktów ekologicznych, po cenach wyższych od produktów wytwarzanych systemem konwencjonalnym wyniosła w przeliczeniu na 1 gospodarstwo 16985 zł, co stanowi zaledwie 32% całkowitej sprzedaży. Oznacza to, że tylko co trzecia złotówka jest uzyskiwana ze sprzedaży produktów po wyższych cenach. Pozostała część sprzedawana jest poza gospodarstwo w cenie produktów konwencjonalnych, przez co jest dla tego rynku tracona (Nowogródzka; Szarek, 2011)

Wartość całkowitej produkcji w EGR w Polsce wynosi około 781 mln zł, przy czym producenci sprzedający produkty ekologiczne za kwotę 450 mln zł nie uzyskują za nie ceny rekompensującej rzeczywiście poniesione nakłady. Produkty te trafiają na rynek jako produkty rolnictwa konwencjonalnego. Stąd też wartość rynku produktów ekologicznych dostępnych dla konsumentów w Polsce oszacować należy na 334 mln zł (Nowogródzka; Szarek, 2011).

Zakładając, że całkowita produkcja towarowa gospodarstw ekologicznych zostałaby sprzedana w cenie produktów ekologicznych, poprawiłby to znacznie dochodowość w EGR. Dochód rolniczy wzrósłby z 23 030 zł do 33 924 zł w przeliczeniu na 1 gospodarstwo, co byłoby wartością prawie o 50% wyższą od aktualnie wyliczonej. Powstaje więc konieczność stworzenia mechanizmu, który wprowadziłby na rynek te produkty rolnictwa ekologicznego, które sprzedawane są obecnie jako konwencjonalne (Nowogródzka; Szarek, 2011).

¹ www.ijhar-s.gov.pl

LITERATURA

1. eBronisze (2010) UK: Tesco obniża ceny produktów ekologicznych. www.portalspozywczy.pl, z dnia 31.07.2010.
2. Nowogródzka T., Szarek S. (2011): Sprawozdanie merytoryczne z grantu RRe-029-22-19/11(33), ss. 41.
3. Nowogródzka T., Szarek S. Podstawka M. (2012): Stopień powiązania gospodarstw ekologicznych z rynkiem rolno-spożywczym w Polsce. *Więś i Rolnictwo* (w druku)
4. Nowogródzka T., Szarek S. (2012): Wyniki produkcyjno-ekonomiczne gospodarstw ekologicznych w 2010 roku. *ZER* (w druku)
5. Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2009-2010. *IJHARS 2011*
6. *Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2010*. GUS, Warszawa 2010.
7. Wasąg Z. (2009): Poziom żywotności ekonomicznej gospodarstw rolnych w Polsce. *Inżynieria Rolnicza* 8(117)/2009.
8. Wdrożenie produkcji ekologicznej i marketing jego produktów szansą rozwoju gospodarstw rolnych i regionów. Instytut Warzywnictwa im. Emila Chroboczka w Skierniewicach; Stowarzyszenie Producentów Żywności Metodami Ekologicznymi Ekoland. Pod red. I. Jurasia. Skierniewice 2010
9. Wyniki standardowe uzyskane przez ekologiczne gospodarstwa rolne uczestniczące w polskim FADN w 2009 roku. *IERiGŻ*, Warszawa 2011.

TERESA NOWOGRÓDZKA
STANISŁAW SZAREK

WYNIKI EKONOMICZNE GOSPODARSTW EKOLOGICZNYCH W POLSCE

Słowa kluczowe: gospodarstwa ekologiczne, dochodowość, żywotność ekonomiczna

STRESZCZENIE

Na podstawie danych empirycznych określono, że większość gospodarstw nie jest w stanie wygenerować dochodów, które zagwarantowałyby utrzymanie się na rynku. Przeciętna wartość dochodu rolniczego osiągniętego w badanych gospodarstwach wyniosła 23 tys. zł, z czego udział dopłat z programów rolno-środowiskowych stanowi aż 65%. W badanej zbiorowości odnotowano wysoki odsetek gospodarstw nietowarowych oraz o towarowości nie przekraczającej 20%. Analiza wyników ekonomicznych pozwoliła na oszacowanie rzeczywistej wartości rynku produktów ekologicznych w Polsce, który wynosi około 330 mln zł. Powstaje więc konieczność stworzenia mechanizmu, który wprowadziłby na rynek te produkty rolnictwa ekologicznego, które sprzedawane są jako produkty konwencjonalne.

TERESA NOWOGRÓDZKA
STANISŁAW SZAREK

FINANCIAL RESULTS OF ORGANIC FARM IN POLAND

Keywords: *organic farms, profitability, economic viability*

SUMMARY

Based on empirical data set that most organic farms are not able to generate income that would guarantee the continuation of the market. The average value of agricultural income earned in those farms surveyed was 23 thousand zł. The share of payments from the agri-environmental programs is up 65%. In the study population there was a high percentage of subsistence and of the commodity does not exceed 20%. Analysis of financial results allowed us to estimate the actual value of the organic products market in Poland, which is about 330 million zł. We must prepare for a mechanism that would introduce to the market the organic products that are sold as conventional products.

e-mail: szarek@uph.edu.pl